

Luis. Luciano Bonapartes, Van Cuyper, ~~Vinson~~, ^{Stemmer},
^{Werner} Schuchardtz eta Uhlenberky.

Gauza ^{bat} Cuyper dezagun ohar bat.
Hautemungari da, mintzai-jakiletarik gehienak
estuar ~~aditela~~ jakin ~~izan~~ nahiak ez direla izan.
Eta zireki aditzen da: jarru horiet, Kasit denat,
erakhasim ^{etadire} zirek, beren ~~bigia~~ ogia izabazi behar
zuten, eta ~~nibig~~ ~~no~~ estuarat ~~ez~~ ~~nibig~~ egundaino
nehor ezda ateratu. Cuyper ere, nihon ¹⁸²³ Erdal erietas
ez estual-hernian, ~~erakete~~ gizon bat ¹⁸²³ bizia
estuar ithasiz edo erakatsiz, erian nahi den ~~bi~~ ~~zi~~.
ongi. Bertzalde, ^{baize} estuarazko idaztiak ez dira
saltzen aise, eta saltzen direnien, ez asti
bizpahiru haurren edo gehiago hazteko. Itarabatu,
estuarazko idaztiak maiz lo dande lo minean.
~~eta~~, ~~aditela~~, ~~idaztia~~ eta estual-hornia ezda Europarek

eridian, urrun da. Halaritan, jakintsun batzuek
ulertu dute eskura zerbeit miragarriazela, eta
etxela behar debet utzi.

Humboldek,

Sothua eta

bila, hori ulertu ~~dei~~: eskurari lothu zais, Eskual-
berian hizi izan da zerbeit egun eta bi liburu,
bat lotia, fertzea mehe, egun ditu euskerazi zarrakotak.

Badakizue nor zer Humboldt: mintzai-jakinbaren
sothale gaitzetarik bat. Baina eskura baiizen
abuen begidatzen: mintzai mota ~~bat~~ beti jarraitia
zuzon, eta bala ezdu eskura asti luzag arduratu.

Bere idazki handi ~~ak~~ ditzen denian Prüfung der
Untersuchungen über die Bewohner Hispanien

Vermittelst der Bast. Sprache, 1821 apertum
 errantes du, haren aintzinet eskulan hain ~~labintati~~ luzas
 erakuti abytens, Eskualdunat Iberians zaharren haurrak
 opirela. Eta liburu tipian grammatikako lege batzu erakuten
 zituen. Zer balio dute bi ban horiet? Van Eyck-este
 zueu liburu handia balio gutitua zela eta tipian ~~plaz~~

lan Van Eyck beraren lanen eraino ~~ag~~ ~~apert~~ ~~luzas~~ ~~apertum~~ ~~lanen~~
 hoberena zela. Bartzaket horietz aldiz Caderra
 Iberianor ~~iz~~ idaztia ongi moldatua dela, brian
 grammatikazetara hurbiki eta behar litetela
 Berichtigungezako liburu batze bat egiz Humboldt
 Berichtzueu chuchentzetan. Eta ene gogokelua
 nahiz Colin Caduzue ~~zueu~~ ez dute ueste hogoi orrialde
 bainu Humboldtaren eskuzazko erakuten egun
 idazketaz abal dela. Bizkaitatean, jarru hosi behar

4
izan da, jakin sin arniz an, eskura goratu eta
ezagut arazi duenik.

Yauzi batez hel gaitzen Luis
Luziano Bonapartervino (mila zorki elun hamahiru,
sothua, mila zorki elun lauetan hogoi eta hametan mila).
Gizon ospe ez aski bedakiko horrek ere hainz mintzane
besarkatu zituen, binau laster-laster ezarri zuen
eskuara mintzane osen gauehit. Haren arabera, eskura
dukeen zeruht jantzia zen ~~eta~~, eskura iditze eta
yondori joanuesen Verboa bat egiten zuten. Eskurari
buruz eyon zen berrogoi eta borkz inthe, eta
lil izan da eskurazko idatziz inguratu. ~~Pratone~~

Haren eginat lauz zatitan pustakuko ditut:
lehenbizikotik, ~~et~~ itxter zuel aritan eustalki ^{labruet} ~~zante~~

moldiztegiatarik konpo beltzi bizi izan zirela,
 ezagut arazi nahiz zituen ~~ja~~ Ekualdunen eta
 jakintzen eta Bible Saindua ~~delakoe~~ Lapuzgizko modera
 ihuel-arazi zuen, berze eskualkiakara liburur-buruz
 zati zuzenak buzen. Bigarrenetik, Eskual-heriko mapa
 eder bat egin du edo, hobeki, biza: mapa horien berrogi
 eta hamar euskalki ^{ninino} ~~itako~~ itxotes ahal duzu.
 Hirugarrenetik ~~estara~~ aditza eskara lehen aldikoz,
 bere euskalki gehienetan Bonapartek erakutsi danta. Eta
 laugarrenetik gar mota handi bat eman du artikulu
 edo idazkiñ baimizetan. Bere lagun Guskalari arrotz
 denak atometatuz, eta, hola haizur bada muntzatzen, berrituz.
 Eskual herria bostpetan ehorri da, eta Eskual-heriata
~~hastar~~ atzeratu du bere azken emagtia. - Bonapartek ezpala

6

ezpaldi, eskualari lotu, mentuz, orri arte, ~~ne~~ elute
rebor bost egun bana hasi ahalko. Hartakoz behar luke
nonbit, eskual-horion, bere harizko iduria izan Eskualari
eta eskualzale on horiet.

Bonaparte baino gutiz gaztego zen
Van Goy (mila zortzi ehun hogiita bostzehen sathua,
~~hogo~~ mila ^{bederazi} ~~zortzi~~ ehun ~~et~~ hamalauem hila). Berrogi artean,
mintzari jakintzan trebatu eta, hasi ezan eskualari itates.

Iduritu zango lester eskualari etankala ez hiztegi ez
izkide onik; eta hari ester baduqu izkide eta hiztegi
bat. Izkideak sei eskualtitan egina da, hiztegiak lantzen.
Bonaparte baino goyo liziagoko zen Van Goy, bainan
ezakien hain ongi eskualari. Den bezala, Eskualari-gei
guztiak haren obrak irakurtu behar ditu.

Stempel (~~ber~~ mila zortzi ehun eta berroita hiru sartuna,
 mila) Alemanan bot zen
 Bordalen bizia Zayona non ardo saltzen zuten. Baina
~~etxer~~ ardoasalduz geroz bere idaztegia bazohan eta
 aldi batez iberrua ikasta arizen ~~aldie~~ berze ~~batez~~ aldi
 eskuararen erroak ikertzen zituen, non etxer eskuarazto
 liburu zaharret irakurten. Haren gogotarik ester
 ludituz ~~ber~~ sei hamar bot idaztegia ezin bazterrian
 ezin ibizkoak.

Orai aipatuak dituden hiru azken
 eskualariek bizirik ari.

Vinson (mila zortzi ehun berroita
 hiru sartuna) eskua ikasten ari da berroita hamalortz
 arte hantun. Behorkez du ez aingurako denboretan,
 ez egungoetan, hain luzaz eskual jakintzari aplikatzen izan.

8

Tartar orriak falta (Vinson, jarraipene eta Schuchardt-en
nonik datoren, non doan, eta bere angoei zu hartu
dieten. Gai horiek bat bertzenen ondorio itertu ditu,
dena abuzji gabe, sekulan akizua izan gabe: haret eyin
lanak onlitare ~~ba~~ es osillora, hui frantsesera izuliek
balire. Beldi eta orotan haren idazkiak beharko dute
estudiariaz hitzen hitz, leuz leuz ~~go~~ erabili. Baskisch und
Romanisch, Baskisch und Hamitisch, Baskische Studien, ~~et~~
Die Iberische Declination eta abar ezagutzen ez dituen
gustalariak gustalari egiazko bat ez da. Eta erriteto
horienak dantak ~~eta~~ gai berean liburuak bat moldizteyan
dantala Schuchardket, Sarako estuoraz mingatzen duena.
Eta orai, ~~Amitzeta~~, Nhlenbeker hitzño bat
derrugun. Janu horiek de asko zu dirugu. Nahi izan